

Výrobky, řemesla, lidé

Na straně 3 čtete o nových certifikovaných výrobcích a také o jednom zapomenutém řemeslu – o sekernictví.

Střípky odjinud

Byl udělen 200. certifikát v rámci Asociace regionálních značek! Jaký výrobek ho získal se dovíte v rubrice *Střípky odjinud*.

Zeptejte se místních

Pobavte se vyprávěním v nářečí o tom, jak Pánbů stvořil ovce a čerta kozu! Spolu s dalšími články o ovcích na Valašsku na straně 3.

www.regionalni-znacky.cz

Doma v BESKYDECH

Noviny pro milovníky Beskyd, jejich přírody a lidí.

Výlet na Ivančenu

Jsou tací, kteří si nechají ujít každoroční výstup k mohyle Ivančena, ale jsou i tací, kteří tam ještě nebyli. Vydejme se tedy za poznáním...

Mohyla Ivančena, navršená z vynešených kamenů skauty, trampy a dalšími návštěvníky na památku všem skautům umučených v době 2. světové války, symbolizuje vlastnictví, statečnost a přátelství. I Vy při své návštěvě Beskyd můžete přiložením kamene k mohyle vzdát svůj hold všem, kteří byli hrdí na to, že jsou Češi. Mohyla, která dnes v sobě obnáší již téměř 300 m³ kamene z celého světa, stále roste. Svědčí o tom i snímek z naší poslední návštěvy na tomto významném místě.

Ivančena má také svou turistickou známku č. 860, kterou však můžete zakoupit pouze v informačním centru ve Frýdlantu nad Ostravicí nebo na trase k Ivančeně, a to v hospodě U Veličků, která je jednou z nejstarších hospod v beskydském kraji. Na své si tak přijdou i sběratelé turistických známek.

Na Ivančenu se dostanete z více výchozích bodů, my Vám nabízíme trasu z obce Malenovice od hotelu Rajská Bouda, příjezd od Frýdlantu nad Ostravicí. Nejbližší vlaková stanice je Frýdlant nad Ostravicí (3,5 km), nejbližší autobusová zastávka je přímo u hotelu. Hotel také disponuje velkým parkovištěm.

Odtud se již můžete vydat a kochat se krásnými výhledy po modře značené turistické značce směr Hradová a Ivančena, zdatnější mohou dojít až na Lysou horu (1323 m n. m.). V cíli jen nezapomeňte přiložit k mohyle svůj, třeba i malovaný kámen, který se pak stane její součástí. A připište na něj, odkud až jste ten kámen nesli.

Šťastnou cestu!

Monika Konvičná
Sdružení Region Beskydy
Beskydské informační centrum
Frýdek-Místek

Foto: Michal Janiš

Výrobci jsou rádi, že značku mají

Regionální značka pro zaručené beskydské výrobky funguje v regionu již tři roky. Za tu dobu Certifikační komise udělila ochrannou známku původu *Vyrobeno v BESKYDECH* celkem 34 místním výrobkům a produktům. Necelá polovina oceněných výrobců se s námi podělila o své názory na značku v anketě, proto Vám můžeme nyní zprostředkovat jejich odpovědi.

Většina výrobců si od značky před jejím udělením slibovala zejména propagaci, zviditelnění, nové kontakty a ekonomický přínos. Jak vyplývá z našeho malého průzkumu, tato očekávání výrobců se daří naplňovat, neboť polovina z nich se vyjádřila, že jim značka přináší především kontakty a dvě třetiny výrobců pociťují ekonomický přínos díky

značce. Mnoho výrobců také uvedlo, že značka pro ně znamená uznání jejich práce. Všichni dotázaní se vyjádřili, že jsou rádi, že značku mají, což je skutečnost velmi potěšující.

Paní Hladká, výrobkyně dekorací ze sušených květin, nám napsala: „Nedávno tady byli Holanďané. Tak jsem jim své zboží zabalila do plátěných tašek s logem značky, přidala visačky a moc se jim to líbilo. Skvělý suvenýr i s označením, takže já říkám – odezva dobrá!“

Pan Lysek, držitel značky pro své fotografie Beskyd také miní, že reakce na značku jsou vesměs pozitivní: „Lidé jsou rádi, že se kolem drobných řemeslníků něco děje a že jsou vidět. Také si ho více váží. Uvědomuji si, že kdo získal značku,

musel pro to něco udělat a něco umí.“

K paní Ondruchové zase chodí nakupovat výrobky lidé, kteří jedou do zahraničí a potřebují nějaký dárek z Beskyd. „Jsou rádi, když jim dám letáček v angličtině s informací, co značka znamená. Obdarování si to přečtou a jsou rádi, že mají pravý výrobek od nás,“ pochvaluje si výrobkyně plstěných výrobků z ovčí vlny. „Díky internetovým stránkám se zvýšil počet objednávek, zejména okolo Vánoc. A vůbec, poznávat nové lidi podobného zaměření je pro mě velmi zajímavé. Mám možnost srovnání a někdy je to i motivace se v něčem zdokonalit,“ dodává paní Ondruchová.

Tereza Vacková
Asociace regionálních značek

Jak je to s ovečkama v Beskydech a Bílých Karpatech

Na podporu odbytu produktů z chovu hospodářských zvířat, zejména ovce, se ve své činnosti zaměřuje obecně prospěšná společnost Moravské Karpaty. Navazuje tak na projekt UNDP-GEF s názvem „Karpatské louky“, který skončil v srpnu 2008.

Jelikož tato problematika daleko přesahuje rámec tříletého projektu, byla na začátku roku 2008 založena společnost Moravské Karpaty, o.p.s., která bude v započatých aktivitách směřujících k podpoře chovatelů hospodářských zvířat v regionu Beskyd

a Bílých Karpat pokračovat. Jde nám o to, aby zemědělské produkty pocházející ze zemědělských farem v regi-

onu moravských Karpat byly v tomto regionu také zpracovány a výrobky nabídnuty k prodeji v místní prodejní síti.

A jakými konkrétními způsoby se snažíme podporovat produkty z chovu ovce?

Vlna

Patrně nejproblémovějším produktem chovu ovce je ovčí vlna. V minulosti bylo zaměření chovů v Česce

(pokračování na straně 3)

Střípky odjinud

200. certifikát v Asociaci regionálních značek

Začátkem prosince 2008 byl na Šumavě udělen jubilejní 200. certifikát v rámci všech regionů spojených v Asociaci regionálních značek. Tento certifikát získala paní Romana Mathausová pro svá jedinečná ručně šitá plyšová zvířátka (medvídek, kočka, vydra, zajíc, ovečka apod.) a hadrové panenky, které začala vyrábět již před lety, původně pro své děti. Blahopřejeme!

Celkem byla regionální značka na Šumavě udělena již 51 výrobkům, což je bezkonkurenčně nejvíce

v ČR. Databáze celé ARZ pak čítá 207 certifikátů – přibýly například uzenářské výrobky, dřevěné hračky a lidové kroje v Orlických horách, dřevorezby, krajka či vyšívání dečky, ubrusy a běhouny v Krkonoších a vinuté perle, pstruzi a sušené houby na Šumavě.

První certifikáty pro ubytování

Regionální značku *ŠUMAVA originální produkt* mohou nyní získat kromě místních výrobků a produktů také ubytovací a stravovací zařízení. V srpnu 2008 byla prvním třem ubytovacím zařízením udělena tato značka, která zaručí ty nejlepší služby, jedinečné ve vztahu k Šumavě a šetrné k přírodě, příjemné a čisté prostředí či ochotný

personál. Jedná se o hotel Jenišov u Horní Plané (www.hoteljenisov.cz), Best Western Aparthotel Šumava 2000 v Kašperských Horách (www.sumava2000.cz) a penzion Horská Kvilda v cent-

(pokračování na straně 4)

Seznamte se s pravými beskydskými výrobky

Záříjové zasedání Certifikační komise přineslo do početné rodiny certifikovaných výrobků další krásné výrobky. O udělení značky *Vyrobeno v BESKYDECH*® zažádaly čtyři výrobkyně a byly úspěšné. Stejně jako dva stávající držitelé regionální značky, kteří zažádali o obnovení certifikátu (pan Zbranek s valašským kolovrátkem a firma Pekařství VALAŠSKÉ FRGÁLY, s.r.o. s tradičním pečivem z Valašska). Zde se můžete seznámit s novými výrobky...

Ručně tkané výrobky

„...já když nic nedělám, bolí mě ruce. Paličkování krajek mě nebavilo, to nepřibývá a trpělivá na nitky takej nejsou. Tkaní – tož to je jiná práce, ale kde vzít stav, když svůj staříci gdsyk spálili? Ale já su obrychtovaná cerka, tož už mám dva... myslím ty stavy. Po mojich kobercoch chodíja Němci aj Švýcaři a ubrusy s prostírkama vytahujú enom na svátky, tolik si jich vážíja! Šak majú recht, je to poctivá práca!“

Tkané výrobky paní Pilná vyrábí převážně z bavlněného materiálu nebo po domluvě z textilu, který si k výrobě přinesete. Vypraný a vysrážený materiál stříhá na proužky a při práci na tkalcovském stavu skládá k sobě barvy a šířky pruhů na přání zákazníka. Pokud je dostatek stejnobarevného materiálu, vytváří

i koberce bez barevných pruhů nebo v odstínech jedné barvy. Každý koberec, ubrus nebo prostírání je originál.

Možnost délky koberce je dle Vašeho přání, šířka však maximálně 73 nebo 40 centimetrů.

Hotové výrobky a nabídku materiálů lze po domluvě shlédnout v tkalcovské dílně. Všechny tkané výrobky paní Pilné jsou stálobarevné a lze je prát v pračce na 40°C, s úspěchem vyzkoušeno i sušení v sušičce na prádlo.

Kontakty:
Petra Pilná
Smetanova 1436
755 01 Vsetín
tel.: +420 571 415 091
mob.: +420 739 236 986
petrapilna@seznam.cz
http://koberecky.ic.cz

Ručně tkané výrobky z přírodních materiálů

„Tkaní je jen dobrá organizace nití. Co kus, to originál. Tašky, ubrusy a kabelky se rozběhly po celé republice, přes přátele a známé, kteří si u nás vždy něco vybrali a odvezli. A ti řekli zase svým známým a přátelům, a tak vlastně ani nevíme, kde ty všechny věci jsou a kdo je používá,“ prozrazuje paní Kovářová.

Tká a z utkané látky šije ubrusy, naprony, tašky, kabelky, kapsičky, polštáře a vesty. Na své výrobky používá bavlnu, len a ovčí vlnu (zpracuje i Vámi dodanou). Každý kousek je zaručený originál a druhý takový nepotkáte. Tkaní paní Kovářové umožňuje nekonečný počet barevných a vazebních variací. Výrobky tká a šije podle momentálního nápadu, ale po domluvě utká a ušije výrobek na objednávku. Všechny její výrobky lze prát doma v pračce, vlnu na 30°C, bavlnu a len na 40°C.

Kontakty:
Ing. Lenka Kovářová
756 01 Hovězí 705
mob.: +420 739 072 180
lenka@kovar.name

Tradiční valašské hračky

„Valaši jsou lidé hrdí na svůj kraj a tradice. Naše hračky z modrotisku proto putují po celém světě,“ říká paní Studenská. Jedna zákaznice – rodačka z Valašska, když odjížděla na stáž do zahraničí, jí sdělila: „Mám je pro hodné lidi, které potkám, aby věděli, z jak krásného kraje pocházím...“

Modrotisk je tradiční lidová tkanina, jejíž výroba na Moravě se datuje již od roku 1816. Jedná se o jeden z nejstarších způsobů potiskování lněného a později i bavlněného plátna

pomocí dřevěných ručních forem. Modrotisk zpočátku sloužil k výrobě ženských oděvů, později se stal charakteristickou součástí valašského kroje. Naše hračky jsou ušity z režného nebo bavlněného plátna a mod-

rotisku tradičním způsobem, tak jak je šily už naše maminky a babičky svým dětem.

Kontakty:
Jana Studenská
756 23 Jablunka 468
mob.: +420 603 976 117
info@textilni-hracky.cz
www.textilni-hracky.cz

Háčkované a ručně vyšíváné oděvní, bytové a dekorativní doplňky

„Jednou jsem vyháčkovala barevný teplejší klobouk pro mladé slečny, avšak okouzlit mladého muže, který svým šarmem a kouzlem přilákal další zákazníky,“ usmívá se paní Přerovská.

Sbírá různé vyšíváné a háčkované vzory. U některých je důležité zachovat tvar a vzor podle starodávného podkladu, ale velkou většinu se snaží

sama upravit, ať už barevně či tvarově. Nejraději vyšívá vzory rischellie na plátně bílou přízí. V poslední době je zájem o pěkně barevně sladěnou výšivku. Velmi krásné jsou i vánoční stromky ozdobené háčkovanou krajkou, která umocňuje kouzlo Vánoc.

Kontakty:
Dagmar Přerovská
Třebitzského 770/12
757 01 Valašské Meziříčí
tel.: +420 571 624 713
mob.: +420 731 474 725
predag@seznam.cz

Povím vám to rukama

Když si zaplavu ve vůni dřeva, lapám po dechu, abych se z té síly vykoupl. Pokaždé najdu v lese to nejmilejší a nejbližší společenství. V tichu naslouchám velikému množství výpovědí o kráse a jejím smyslu. Pak se vrátím ke svým dlátům a jsem plný ozvěn těch tvarů a barevností, mezi kterými jsem pobyl.

Foto: Miroslav Lysek

Chci to být jenom já, když do dřeva píšu refrén o Příkladu a velebném tichu. Moje postupy jsou pomalejší nežli dřívě, kdysi. Zamýšlím se nad každým úhozem palice, abych nezranil tělo, stažené kovovými trny. Píšu, píšu a třísky mi slibují, že až přijde Zima, bude mi u kamen teplo. Připomenu si řezbu, kde jsem v záhybu drapérie nenápadně ukryl svoje srdce.

Přijdou dny plné sněhu a hlouposti lidí. Najdou v krajině ten nejkrásnější strom. Bez rozmyslu ho připraví o život a krajinu o obraz. Dolámaný a zubožený ho darují k oslavě Vánoc – svátků klidu a míru. Z velikána nad všechny lidi krásnějšího udělají barevného šaška, plného krabic a člověčího vulgarismu.

Příroda odpusť, já to se svým dlátem myslím upřímně...

Milan Oboda

Vzdejme hold mistrům sekerníkům

Podle názvu tohoto zapomenutého řemesla by málokdo tipoval, že sekerníci se zabývali výrobou vodních kol a souvisejícího technického vybavení mlýnů, hamrů nebo pil na vodní pohon. Šlo o řemeslo velice ceněné. „To nemohl dělat jen tak nějaký mladík, pro tak náročnou práci bylo potřeba mnoho zkušeností a dlouholetá praxe,“ vysvětluje pan Zdeněk Vejpusťek, jeden ze zastupitelů města Vsetín, který byl po dlouhá léta vrchním mistrem na stavebním učilišti ve Valašském Meziříčí a sekernickému řemeslu holduje ve svém volném čase. „Sekerník byl špičkou mezi řemeslníky pracujícími

se dřevem. Musel zhodnotit individuální podmínky, podle druhu a síly vodního toku i podle druhu a objemu provozu mlýna nebo hamru navrhnout potřebný průměr kola a mechanismy jeho fungování. A pak ho samozřejmě vyrobit,“ popisuje sekernictví pan Vejpusťek.

On sám pak představil funkční model lopatkového mlýnského kola na Dni zapomenutých řemesel u příležitosti oslav 700 let města Vsetína, který se konal 22. září 2008.

„Chtěl jsem na něm pracovat spolu s Karlem Juránem, který byl na učilišti ve Valašském Meziříčí

mistrem tesařem. S výrobou mlýnského kola už měl zkušenosti. Bohužel pan Jurán začátkem roku 2008 zemřel, takže práce zůstala na mně,“ vypráví pan Vejpusťek. Jeho půlmetrové vodní kolo mělo předlohu ve starém mlýně v Miklůvce, jednom z mála funkčních mlýnů u nás, kterému ale právě kolo chybí. „Teď bychom rádi vyrobili pro mlýn v Miklůvce opravdové vodní kolo, spolu s panem Orálkem z ČSOP Valašské Meziříčí pro to sháníme finanční zdroje, protože velké kolo musí být z dubového dřeva a to je drahé. Pro model stačil smrk.“ Pan Vejpusťek pro tuto práci bude mít dalšího pomocníka

– syna pana Juráně, Pavla, který je také tesařem. „Už jsem s ním o tom mluvil a prý by do toho šel,“ raduje se pan Vejpusťek.

Zajímavé je, že výroba velkého kola by trvala stejně dlouho jako výroba modelu, totiž asi půl roku. Pan Vejpusťek se směje: „Práce je to stejná, jen ty díly jsou trochu větší. A půjde nám lépe, protože už to máme na modelu vyzkoušené.“ Přejme mu tedy, ať se podaří záměr realizovat, aby mohl starý mlýn zase klapat.

Iva Dyková,
Asociace regionálních značek

SVÍCEN

*Až večer zapálíš svícen vánoční,
plamínek osvítil vstup dalšího roku.
Vím, zase budeme k sobě nároční,
bez šance využít půvab vstřícných
kroků.*

*Vroucně se můžeme milovat i cítit,
vždyť na tom Silvestru
sotva už co změnit.*

*Škoda jen, že nelze nasytit ten cit,
co kromě nás dvou snad nikdo
nedocení.*

*Jen Ty víš, jak rád bych
za Tvou vůni šel
na okraj světa a možná ještě dále.
Žel Bohu, život má pevný mantinel,
jímž naše osudy rozděluje stále.*

*Šťastnější Nový rok,
poupátko mé malé...*

Radek František BIČAN

O tkaní

Za všechno může náhodně objevený inzerát na kurz ručního tkaní u pana Kubáka ve Strmilově. Ze zvědavosti jsem se na něj přihlásila. Kurz byl spojen s naší rodinnou dovolenou. Obojí se velmi vydařilo a já jsem si vyzkoušela něco nového. Ruční tkaní mě doslova nadchlo. Je to nejstarší způsob výroby tkaniny a celá tisíciletí se tato technika zakládá na stejném principu – křížení dvou soustav nití – osnovních a útkových. Fascinující je, kolik může vzniknout vzorových a barevných variant látek. Záleží na tkalci či tkadleně, jejich šikovnosti, fantazii, umu, použitém materiálu. A to je to, co mě na ručním tkaní láká. Výsledek svého snažení mám okamžitě před sebou a každý výrobek je originální kousek. Nápady se řadí v hlavě,

případně na papíře a řetězí se. Jen si stoupnout ke stavu, několikrát prohodit člunek prošlupem a pak už si jen ověřit, že i tento utkaný kousek bude k potěše i užitku.

Lenka Kovářová,
držitelka značky
Vyrobeno v BESKYDECH®

Vsetín slaví letos 700 let od založení

O vzniku města Vsetín existují podle historiků dva základní listinné dokumenty. První z nich z roku 1297 vypovídá o tom, že pan Protiva z Doubravice z části daroval a z části prodal území kolem řeky Bečvy řádu Templářských rytířů. Nicméně tady se ještě nehovoří o osadě s názvem Vsetín. Na tento dokument však navazuje druhý zásadní dokument – listina z roku 1308. Z té už vyplývá, že templářští rytíři pronajímají krom jiného městečko Vsetín (Setteinz) na 31 let Vokovi z Kravař. Listina se zmiňuje také o osídlování území kolem potoka Rokytenky a pokračující kolonizaci. Od této první písemné zmínky slaví město Vsetín právě letos již 700. výročí!

Pro opravdové zájemce vsetínské historie je připravena v knihkupectví Malina kniha Vsetín – město a čas, která vyšla v říjnu 2008. Publikace byla vydána k této významné události a mapuje vývoj Vsetína od jeho založení až po současnost.

Jak je to s ovečkama v Beskydech a Bílých Karpatech

(pokračování ze strany 1)

republiky orientováno právě na vlnu. Výkupní cena za potní vlnu, která již tehdy byla silně nadsazena nad světové ceny vlny, byla de facto skrytou státní podporou chovu ovcí. Po ukončení této skryté dotace a narovnání tržních cen za vlnu se vlna v očích chovatelů stala obtížným odpadem, v lepším případě likvidovaným na skládkách, v horším případě i pálením a „uklizením“ na černou skládku. Nízká výkupní cena potní vlny totiž nepokryje náklady na stříhání ovcí.

Ve spolupráci se Svazem chovatelů ovcí v ČR jsme podpořili nákup diskontinuální pračky na surovou potní vlnu.

Pokračujeme v organizaci řemeslných kurzů zpracování vlny, předení a plstění. Mezi účastnicemi jsou často právě chovatelky ovcí, které zpracování vlny a výrobu vlněných doplňků vítají jako možnost přivýdělku, a zároveň také jako nejvhodnější způsob, jak naložit s obtížně uložitelným odpadem.

Kůže

Snad nejmarkantnějším příkladem rozevírajících se nůžek mezi zvyšujícím se počtem chovaných zvířat a paradoxně nižší nabídkou kvalitní suroviny a výrobků z nich na trhu jsou ovčí kůže – skopovice, jehnětiny.

Je to důsledek vývozu živých zvířat mimo ČR a ekonomické nevýhodnosti dalšího zpracování kůží při jednorázové domácí porážce několika zvířat. Trh je zaplavován levnými nekvalitními výrobky z dovozu (Polsko, Čína), kterým kvalitně vyčištěná kůže a výrobky z ní nemohou svou cenou konkurovat.

V rámci řemeslných kurzů projektu UNDP-GEF byly z vyčištěných a nabarvených ovčích kůží vyrobeny tradiční valašské papuče a ušity kožené vesty. Tyto výrobky pak byly prodávány na místních trzích.

Mléko

Výrobky, které vzniknou zpracováním ovčího mléka (ovčí sýry, brynza, jogurty, apod.) jsou obchodní komoditou, která se nepotýká s problémy s odbytem, a je žádána i mezi běžnými konzumenty. Poptávka po těchto výrobcích v současné době výrazně převyšuje nabídku.

Jedním z důvodů tohoto výrazného převisu poptávky nad nabídkou je převládající orientace chovatelských subjektů na chov masných plemen. Kromě toho, že chov ovcí na mléčnou produkci je velmi pracný a časově náročný, jsou navíc ze strany kontrolních institucí kladeny vysoké požadavky na chovatelské a zejména zpracovatelské zázemí.

V rámci činnosti o.p.s. pořádáme kurzy Faremního zpracování mléka, které vede jeden z největších odborníků v tomto oboru, MVDr. Peter Guba. Kromě samotné výroby sýrů je účastníkům představena také legislativa související s prodejem výrobků ze dvora a možnosti čerpání dotací na investice do zpracování produktů z chovu ovcí.

Maso

Maso je v současné době hlavním produktem z chovu ovcí, pomineme-li produkci chovných a plemenných zvířat. Odpovídá tomu i složení stád,

kde dominuje orientace na masnou, popřípadě kombinovanou užitkovost. Spotřeba jehněčího a skopového masa je přesto v ČR na velmi nízké úrovni, nižší než před rokem 1989. Kromě módní vlny tzv. zdravého bílého masa se na tomto faktu podílí i to, že na trhu chybí vhodný sortiment jehněčího masa a výrobků z něho.

Součástí aktivit Moravské Karpaty, o.p.s. je kampaň na podporu konzumace jehněčího masa.

Ing. Světa Studenská,
Mgr. Zdeněk Miklas,
Moravské Karpaty, o.p.s.

Více informací na internetových stránkách www.moravskekarpaty.cz

Ovčáctví okresu vsackého v 19. století

Dostala se mi do rukou kniha z roku 1881, kde se mimo jiného píše o ovčáctví okresu vsetínského. Vybrala jsem tuto, pro tento kraj tolik typickou, činnost, abychom ji mohli porovnat se současným stavem chovu ovcí v moravských Karpatech, o kterém pojednává článek na stranách 1 a 3 (*Jak je to s ovečkama v Beskydech a Bílých Karpatech*). A možná budeme překvapeni, s jakými problémy se potýkalo ovčáctví již v 19. století.

Dovolte mi proto citovat z knihy Dějiny města Vsetína a okresu vsackého od autora Matouše Václavka z roku 1881: „Ovčáctví kvetlo u nás

povždy, ale od let čtyřicátých (pozn. autora: 19. století) pokleslo velmi. Na Vsetíně a jinde v okresu mívávali jednotlivci po 40–60 ovčích na salaších, které hromadně dávali tam pástí, nyní mají jen několik málo kusů. Na Vsetíně už nyní ani salašů není. Chovaly se ovce valašky (javorničky) a bírky. Valašky dávaly sice mnoho sýra, ale málo vlny, hodila se toliko na huni. Bírky měly mnoho vlny a pěkně jemnou, která se na sukno hodila. Valašky už v okrese ani nejsou, nejdéle se udržely na Hrozenkově. Bírky jsou posud. Statkář mívával španělky (merino) a v jediném dvoře i 300 kusů. Na Vsacku bylo tenkrát

4 315 kusů. Toliko na Halenkově a pak na Hrozenkově je nyní valnější chov, ale i tu jednotliví hospodáři svých několik kusů hromadně dávají na salaše pod společným bačou a valachem (pastýřem). V Karlovicích a u Rožnova více než v okresu našem pěstuje se salašnictví. Na Rožnovsku přispívá to hlavně k tomu, že mají dobrý odbyt na žinčici v léčební době letní v Rožnově. Ovčí sýr čili brynza, vlna a maso, toť užitek z ovcí. Prodejem kusu odpomoženo též okamžité tísní peněžní. Od té doby, co americká bavlna proklestila si cestu do Evropy, přestala poptávka po vlně anebo zlacíněla tak, že se hospodáři nevyplácel chov ovcí. Těž rozdělení pasynků přispělo nemálo k úpadku ovčáctví v našem kraji. Na Vsetíně nyní řezníci skupují v Halenkově, Hrozenkově nebo na Slovensku ovce, přezimují je tam a z jara pak ostříhavše je z vlny honí je Vsetínem do Olomouce na prodej.“

Příště, v letním vydání novin Doma v Beskydech, se zaměříme na řemesla v období okolo roku 1860 a věřte či ne, již tehdy autor knihy polemizuje s příslovím, že řemeslo má zlaté dno.

Radka Sachrová
koordinátorka značky Vyrobeno v BESKYDECH®

Zeptejte se místních

... jak Pánbú stvořil ovcu a čert kozu

Dyž Pánbú stvořil svět, lidi a zvířata a všecko měl hotové, neměl co dělat. Svět byl tedová ešče dobrý, zvířata neublížilo zvířatí, ani člověk člověkoví a ani mezi sebou si neškodili. Jeleň a býk pásli sa při hoře a na kraju hory snídál medvěď svoje kořenky. Mladý vlk, kůň a divočák byli kamarádi. Liška hypkovala z húserem, lišák ze slépkama, micák z mašíkem, kočka ze psem. Rádo sa to mělo všecko na světě.

Dobry měl Pánbú život, dobře sa mu vodilo po světě. Ale chtěl On přeca něco okonávat. Řek si: „Přecaj bych si měl stvořit ešče to jedno zvíře! Měl bych si stvořit ovčů!“ A jak si umínal, aj udělál. Nahrabal hlíny a dělal ju rukama. Drobnu huběnkú, veliké oči, celú bílunkú, enem z černýma ratičkama na tenkých nohách. U něho to bylo enem slovo a už byla živá, taková pěčkunká. Pánbú si myslí: „Dvě si udělám, tři, deset, dvacet! Já si ich udělám celý krdel, celý salaš!“ A postavil ich stádo dobré a ešče přidělál jednoho černého baránka, aby mu ich pomohl vodit, aby ho mezi nima poznal.

Šlo sa všecko stvořené podívat na ovečky. Hleděli, jak Pánbú za nima chodil. A potom byl večer, do javorové galetky ich Pánbú podojil, žinčicu uvařil, brynzu dělal, rozprávjal s nima, o sýry z ptáčkama sa dělil.

Ale hleděl na to nedobry (čert) a viděl, jak to má Pánbú pěkně zavedené.

Chcel to také tak mět. Celý deň chodil z Pánembohem za ovcama a díval sa, jak co Pánbú dělá, a povídá si: „Počkaj, až přídu dom, takěj si takové zvíře udělám. Samo sa napase, enem ho podojím, budu mět sýra a budu tlustý.“ Šel nedobry na tý svoje grapa a postavil tam to svoje zvíře. Ale možná, že čert tom svým řemeslu tak dobře nerozuměl. Býval bidný a chudý, ani vrana by sa na něm nenazobala. Zvíře jak vyšlo z tých jeho rúk, bylo celé na tu jeho podobu a aj tak zostalo a je. Vzalo po něm aj povahu a tož to je koza. Má aj rohy, fúsa na bradě a zostane dycky chudá, mlsná a nedobrá a každý ví, co je při ní zlosti. Ale pásł ju čert, pásł ich celý krudel. Hónil je po kopci a tak ich zkazil, že z koz nikdy nebude tak pěkné stádo jak z ovcí, co ich pásal Pánbú. Ovce sa pasú hlavami vedla seba a bok po boku, ale koze sa po celém kopcu rozlezú, všecko ohryžú a sú enem pro zlost. Čert ich dlúho nepopás, protože viděl, že za kozama nikdo neztlustne a je to tak až do našeho pokolení.

Ale tote vám ešče povím. Mívala koza ocas tak jak ovca – dolú a za sebou, né jak věil hóre nad sebe. A jak k temu přišla? Pásł Pánbú ovce a byl večer a hnál ich dom a přihnál k veliké vodě. Ovce sa nezastavovaly a rovno do vody, voda sa rozestúpila a stádo přešlo. Ovca ani jedna nohy nenamočila. Přešel aj Pánbú z faječkú a teprú sa voda zavalila.

Čert honíval kus cesty naokolo, ale vid'a toto, praví si: „Oho! Nebudu já takéj hónit tak daleko, budu prv doma, dyž ich rovno přeženu.“ A aj tak udělál. Ale jak milé koze do vody vehnál, tý první mu hned voda zebala a odněsła a ty druhé dyž to viděly, zepřely sa předníma aj zadníma a do vody né a né! Od té doby nikdo kozu do vody nedostane.

Čert sa dopálil a chyťa kozu za rohy a za ocas, z celěj síly s nima oblúčkem házál na druhý břeh a od každé mu ostalo kus ocase v hrsti. Proto má koza ocas enem krátký a hore nad sebe.

Autor povídky: Jan Kobzán

Povídku vybrala Petra Ondruchová (výrobky plstěných výrobků z ovčí vlny a držitelka certifikátu Vyrobeno v BESKYDECH®) z knihy Miroslava Holuba Valaši sa smějú – Veselé historky z Valašska (Povídáčky lidových vypravěčů, členů národopisného sboru Vsacan).

